

Is (non-Jewish) Cheese Kosher?

Session 3: What is the law of קיבה or מעמיד?

Jeremy Tabick – tabick@hadar.org

Limmud Beit Midrash 2019

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות ט:טו-טז

[טו] קיבה שבשלה בחלב שבה מותרת שאינו חלב, אלא הרי הוא כטנופת שהרי ישתנה במעים.
[טז] אסור להעמיד הגבינה בעור הקיבה של שחוטתה, ואם העמיד - טועם את הגבינה, אם יש בה טעם בשר - אסורה, ואם לאו - מותרת, מפני שהמעמיד דבר המותר הוא, שקיבת שחוטתה היא, ואין כאן אלא איסור בשר בחלב ששעורו בנותן טעם, אבל המעמיד בעור קיבת נבילה וטרפה ובהמה טמאה, הואיל והמעמיד דבר האסור בפני עצמו - נאסרה הגבינה משום נבלה, לא משום בשר בחלב, ומפני חשש זה אסרו גבינת עכו"ם כמו שביארנו.
השגת הראב"ד: ומפני חשש זה אסרו גבינת עכו"ם כמו שביארנו. א"א דברי רבינו אבן מגש ז"ל הם, אבל אנו אין צריכין לכך שאין הקושיא צריכה תירוצ.

רש"י / רשב"ם

הרי זו אסורה - וחלב הנמצא קרוש בעור הקבה שמולחין אותה בעורה, בין שנותנין עמו חלב אחר ובין שמולחין אותה עמה, נראה בעיני איסור גמור כבשר בחלב ממש לאסור הגבינה איסור גמור, ואין בידי כח להתיר.
ויש מתירין אותו ומביאין ראיה מדגים שעלו בקערה שפסקנו (לעיל חולין דף קיא) שמותר לאוכלן בכותח, משום דהוה ליה נותן טעם בר נותן טעם, שחלב הקבה לא נאסר אלא משום נתינת טעם, וכי הדר יהיב טעמא בגבינה - הוה ליה נותן טעם בר נותן טעם.

ורחוקות זו מזו כרחוק מזרח ממערב מהאי טעמא, דדגים שעלו בקערה, אע"פ שבלעו את טעמה, עדיין היתר גמור הן לאוכלן, וכשבא לאוכלן בכותח - למה אתה אוסר עליו מפני טעם בשר שלה? ההוא טעם בשר לאו טעם הוא, שהרי לא בא מן הממש אלא מנ"ט אחר, אבל חלב הנמלח בבשר, משנתנו טעם זה בזה, נעשו שניהם איסור, כדקיימא לן (לעיל חולין דף קח) חתיכה עצמה נעשית נבלה, וכל טעם היוצא עוד מן החלב, בין טעם חלב שבו בין טעם בשר שבו - הכל אסור לפי שכולה נבלה, וכשמתערב חלב זה עם חלב הגבינות - הוה ליה מין במינו, חלב נבלה בחלב היתר, וכבר פסקנו חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן, ולא אמרינן נותן טעם בר נותן טעם הוא, מפני שאף טעם חלב שבו, שהיה מתחלה נעשה כולו נבלה, וכן הלכה כרב, וגם פסקנו בפסחים (דף כט) הלכה דמין במינו בכל שהוא.

ואני הייתי נוהג היתר עד הנה, ובלבד שלא יתנו בה חלב אחר.

וטועה הייתי בכך, שהייתי סבור כדאמרינן בע"ז (דף כט) גבי קבת עולה כהן שדעתו יפה שורפה חיה - שמע מינה פירשא בעלמא היא ולא מיתסרא.

ולא היא! חלב גמור הוא, מדתנא במתניתין: כשרה שינקה מן הטרפה - קבתה אסורה, שמע מינה - חלב הוא, ותניא נמי קבה שבשלה בחלבה - אסורה.

וקבת עולה דשריא משום דלאו גופה היא, אלא שינקתו מאמו, והוה ליה כנוס במעיה, כנתון בקערה, ומותר, כדתניא טרפה שינקה מן הכשרה - קבתה מותרת מפני שכנוס במעיה.

ודמייתי רביה במסכת ע"ז מינה דאיסורי הנאה שרי פירשייהו.

וגבי עגלי עבודת כוכבים דאסור פירשייהו, מדקתני קבת עגלי עבודת כוכבים אסירא - לאו משום דקבה פירשא חשיב לה לענין עיכול, דתיהוי כפירשא למפקע שם חלב מינה, אלא הכי מיייתי ראייה מינה, מדאסר קבת עבודת כוכבים - ש"מ פירשא אסור, דהא קבתה נמי לאו גופה היא ומיתסר, משום דניחא ליה בנפח כשהבמה נראת שמנה ויפה לעבודה זרה, וה"ה לשאר הפרש.

ומדשרי לה גבי עולה, ש"מ לא מיתסר אלא גופה, אבל פירשא שרי כי האי גוונא, דאין קדושה חלה אלא על הראוי ממנה למזבח מידי דהוי אעור של עולה, שהוא מתחלק לכהנים.

כן מצאתי בנימוקי רבינו שלמה ברבי מאיר.

תוספות

המעמיד בעור של קבה אם יש בה נו'. תימה דבגמרא מפרש טעמא דאסורו גבינות העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותם בעור קבת נבלה, מאי איריא נבלה - אפילו כשרה נמי!

ויש לומר דמשום בשר בחלב לא היו אסורין מספק, משום דליכא אלא איסורא דרבנן, דדרך בישול אסרה תורה:

חיישינן שמא ינק מן הטמאה. לא קיימא לן הכי, דהלכה כשמואל דמשני מתניתין בשינויא אחרינא, ואנו מעמידין בקבת עגלים שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים, ולא חיישינן שמא ינק מן הטמאה:

כאן לאחר חזרה. ולפי זה שריא קבת נבלה, אלא עכשיו נהגו העולם הדבר לאיסור, ואין להקל, ליקח קבת עובד כוכבים, ובדיעבד מותר, דאפילו לכתחלה שרי היכא דידעינן שלא נמלחה בעורה אם לא שמכוער הדבר, הואיל והחזיקו בו איסור, ומיהו היכא דנמלחה הקבה בעורה אסורה ודאי משום בשר בחלב:

הכי גרסינן ברוב ספרים: והלכתא אין מעמידין בעור קבת נבלה, אבל מעמידין בקבת נבלה ובקבת שחיטת עובד כוכבים ובקבת כשרה שניקה מן הטרפה, וכ"ש בקבת טרפה שינקה מן הכשרה, מ"ט? חלב המכונס בה פירשא בעלמא הוא, ולכאורה לגירסא זו קשיא מתני', דתנא כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה, וכן ברייתא דלעיל בפירקין (דף קט:) קבה שבשלה בחלבה אסורה!

ואומר ר"ת: דהני מילי חלב צלול שבתוך הקבה - דלא חשוב פירשא, אבל הקרוש שבתוך הקבה - חשוב פירשא, ואותו הקרוש לפי דבריו, אפילו נמלח בתוך הקבה - מותר:

רא"ש חולין: חנב

"גמ' אטו קיבת עובדי כוכבים לאו נבילה היא, אמר שמואל: חדא קתני קיבת שחיטת עובדי כוכבים נבילה. ומי אמר שמואל הכי? והאמר שמואל: מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה - הא קיבה גופה שריא!

לא קשיא - כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה.

דתנן אמר רבי ישמעאל: שאלתי את רבי יהושע: מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבים?
וא"ל: מפני שמעמידין אותה בקיבת נבילה.
אמרתי לו: והלא קיבת העולה חמורה מקיבת נבילה? ואמרו: כהן שדעתו יפה שורפה חיה?
וחזר ואמר לי: מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים.
והילכתא: אין מעמידין אותה בעור קיבת עובדי כוכבים, אבל מעמידין בקיבת עובדי כוכבים, וכשירה שינקה מן
הטריפה מעמידין בקיבתה - וכל שכן טריפה שינקה מן הכשירה. מ"ט? חלב המכונס בעור פירשא בעלמא היא." -
זו היא גירסת רב אלפס ז"ל.
וכן פירש לעיל בשמעתא דכחל דההיא דקיבה שבשלה בחלבה אסור קודם חזרה נשנית.
וכן צ"ל לגירסתו דכשירה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה קודם חזרה נשנית,
ולא משמע כן - דכשירה שינקה מן הטריפה וטריפה שינקה מן הכשירה משמע שנשנו כאחת, ועל שניהם מפרש
הטעם מפני שכנוס במיעיה!
ורש"י לא גרס ליה, ואין הלשון מוכח כגירסת רב אשי אלא שהוגה אח"כ בספרים.
ורבינו תם היה אומר דלגירסא זו יש לחלק, דהא דקאמר הכא פרשא בעלמא הוי היינו חלב הקרוש הנמצא בקיבה,
ומתניתין כשירה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה וקיבה שבשלה בחלבה מיירי בחלב צלול הנמצא בקיבה, דההוא
חלב גמור הוי:

בית יוסף פז:יא

כתב עוד המרדכי בשם רבינו שמשון ב"ר אברהם: מי יודע אם [אין] גבינות חשובות כחתיכה הראויה להתכבד, ואם
ידוע שיש אחת שנעשית מקבה האסורה - אוסרת כל האחרים:

(תלמוד בבלי חולין ק. ... שאני חתיכה - הואיל וראויה להתכבד בה לפני האורחים... [ואז לא בטל לעולם—JZT])